

МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ЎНІВЕРСІТЭТ

ФІЛАЛАГІЧНЫ ФАКУЛЬТЭТ

Кафедра беларускага мовазнаўства

ЦЫБУЛЬКА

Ксенія Дзмітрыёна

**ЛАКАЛЬНЫЯ АНАМАСТЫЧНЫЯ ЭЛЕМЕНТЫ
Ў ГАВОРЦЫ ВЁСАК МЯДЗЕЛЬСКАГА РАЁНА МІНСКАЙ
ВОБЛАСЦІ: АСАБЛІВАСЦІ ПАХОДЖАННЯ**

Анатацыя

Навуковы кіраўнік:

доктар філалагічных навук,

прафесар Ірына Алегаўна Гапоненка

Мінск, 2021

РЭФЕРАТ

Ключавыя словы: лакальная анамастычная сістэма, айконімы, мікратапонімы, мянушкі, беларускія гаворкі, анамастычная этымалогія, анамастычная матывацыя.

Актуальнасць абранай тэматыкі ў тым, што онімы змяшчаюць у сабе важную ў навуковых адносінах лінгвакразнаўчую і гістарычную інфармацыю, а даследаванне рэгіянальных анамастычных адзінак спрыяе папаўненню агульнай анамастычнай нацыянальнай карціны. Вывучэнне раней недаследаваных онімаў лакальнай тэрыторыі дапаможа ахарактарызаваць адметнасць беларускай анамастычнай сістэмы ў цэлым і занатаваць своеасаблівы каларыт канкрэтнай беларускай гаворкі.

Мэта работы – вывучэнне семантыкі і этымалогіі рэгіянальных тапонімаў і антрапонімаў Мядзельскага раёна Мінскай вобласці.

Пастаўленая мэта патрабавала вырашэння наступных **задач**:

- 1) сабраць і сістэматызаваць онімы вёсак Мядзельскага раёна Мінскай вобласці (айконімы, мікратапонімы, мянушкі) шляхам фіксацыі маўлення інфармантаў з ужываннем онімаў;
- 2) занатаваць мясцовыя версіі адносна паходжання і матывацыі выяўленых анамастычных адзінак;
- 3) выявіць асаблівасці паходжання беларускіх айконімаў, шляхам супастаўлення навуковых і народных этымалогій, разгледзець частотнасць супадзення народных і навуковых варыянтаў тлумачэння паходжання назваў;
- 4) прааналізаваць народныя версіі матывацыі мікратапонімаў;
- 5) устанавіць мікратапанімічныя адзінкі, суадносныя з мікратапонімамі іншых беларускіх тэрыторый, параўнаць варыянты тлумачэння іх матывацыі;
- 6) сістэматызаваць зафіксаваныя мянушкі ў семантычныя групы;
- 7) вызначыць асаблівасці паходжання мянушак, разгледзець магчымыя варыянтныя тлумачэнні.

Аб’ектам даследавання з’яўляюцца тапанімічныя найменні (айконімы і мікратапонімы) і неафіцыйныя антрапанімічныя найменні (асабовыя і родавыя мянушкі) Мядзельскага раёна Мінскай вобласці.

Метадалагічную аснову работы складаюць агульнапрынятыя ў мовазнаўстве навуковыя падыходы да вывучэння мовы як грамадскай з’явы.

Асноўныя **метады** работы – апісальныя, арэальныя, семіятычныя.

Вынікі працы маюць не толькі навукова-практычнае, але і **дыдактычнае** значэнне для арганізацыі навучальнага працэса ў ВНУ: яны пашыраюць круггляд і веды пра родны край, абуджаюць цікавасць да гісторыка-культурнай спадчыны малой радзімы, садзейнічаюць фарміраванню сацыяльна-асобасных кампетэнцый навучэнцаў-філолагаў і – шырэй – спрыяюць патрыятычнаму выхаванню і станаўленню нацыянальнай свядомасці.

Агульны аб’ём дыпломнай працы – 54 старонкі, у тым ліку асноўны тэкст – 47 старонак. Дыпломнае даследаванне ўключае ўводзіны, чатыры раздзелы, заключэнне, бібліяграфічны спіс (41 пазіцыя), тры дадаткі.

РЕФЕРАТ

Ключевые слова: локальная ономастическая система, ойконимы, микротопонимы, прозвища, белорусские говоры, ономастическая этимология, ономастическая мотивация.

Актуальность выбранной тематики в том, что онимы содержат важную лингвокраеведческую и историческую информацию, а изучение региональных ономастических единиц способствует пополнению общей ономастической национальной картины. Изучение ранее неисследованных онимов локальной территории поможет охарактеризовать самобытность белорусской ономастической системы в целом и зафиксировать своеобразный колорит конкретного белорусского говора.

Цель работы – изучение семантики и этимологии региональных топонимов и антропонимов Мядельского района Минской области.

Поставленная цель потребовала решения следующих **задач**:

1) собрать и систематизировать онимы деревень Мядельского района Минской области (ойконимы, микротопонимы, прозвища) путем фиксации речи информаторов с использованием онимов;

2) отметить местные версии происхождения и мотивации выявленных ономастических единиц;

3) выявить особенности происхождения белорусских ойконимов, путем сопоставления научной и народной этимологии, рассмотреть частоту совпадения народных и научных вариантов объяснения происхождения названий;

4) проанализировать народные варианты мотивации микротопонимов;

5) установить микротопонимические единицы, соответствующие микротопонимам других территорий Беларуси, сравнить варианты объяснения их мотивации;

6) систематизировать зафиксированные прозвища по смысловым группам;

7) выявить особенности происхождения прозвищ, рассмотреть возможные объяснения.

Объектом исследования являются топонимические названия (ойконимы и микротопонимы) и неофициальные антропонимические наименования (личные и родовые прозвища) Мядельского района Минской области.

Методологической основой работы являются общепринятые в лингвистике научные подходы к изучению языка как социального явления.

Основные **методы** работы – описательный, ареальный и семиотический.

Результаты работы имеют не только научное и практическое, но и **дидактическое** значение для организации учебного процесса в вузах: они расширяют кругозор и знания о родном крае, пробуждают интерес к историко-культурному наследию малой родины, содействуют формированию социально-личностных компетенций студентов-филологов и – в более широком смысле – способствуют формированию патриотического воспитания и национального самосознания.

Общий объем дипломной работы – 54 страницы, в том числе основной текст – 47 страниц. Дипломное исследование включает введение, четыре раздела, заключение, библиографию (41 наименование), три приложения.

ABSTRACT

Keywords: local onomastic system, oekonyms, microtoponyms, nicknames, Belarusian patois, onomastic etymology, onomastic motivation.

The topicality of the chosen theme is that onyms contain important linguo-local lore and historical information, and the study of regional onomastic units contributes to the replenishment of the general onomastic national picture. The study of previously unexplored local territory onyms will help to define the originality of the Belarusian onomastic system in general and to fix the peculiar flavor of a specific Belarusian patois.

The purpose of the work is to investigate the regional toponyms' and anthroponyms' semantics and etymology of the Myadel district of the Minsk region.

This purpose implies solving the following **tasks**:

1) to collect and systematize the countrylike onyms of the Myadel district of the Minsk region (oekonyms, microtoponyms, nicknames) by recording words of informants who use onyms;

2) to note local explanations of the identified onomastic units' origin and motivation;

3) to reveal the peculiarities of the Belarusian oekonyms origin by comparing scientific and folk etymology, and to consider the frequency of folk and scientific variants' coincidence of explaining the names' origin;

4) to analyze the folk variants of microtoponyms' motivation;

5) to establish microtoponymic units corresponding to microtoponyms of other Belarussian territories, and to compare the variants of explaining their motivation;

6) to organize the recorded nicknames into semantic groups;

7) to identify the nicknames origin features, and to consider possible explanations.

The object of the research is toponymic names (oekonyms and microtoponyms), and unofficial anthroponymic names (personal and generic nicknames) of the Myadel district of the Minsk region.

The methodological basis of the work is the currently accepted in linguistics scientific approaches to studying language as a social phenomenon.

The main **research methods** are descriptive, areal, and semiotic method.

The results of the work have not only scientific and applied, but also **didactic** significance for the educational process organization in universities. They expand horizons and knowledge about the native place, arouse interest in the historical cultural heritage of the small homeland, facilitate formation of students-philologists' social and personal competencies, and in a broader sense, they promote training of patriotic education and national identity.

The total amount of the degree thesis is 54 pages, including 47 pages of the body text. The diploma research contains an introduction, four chapters, a conclusion, a bibliography (41 items), three appendices.